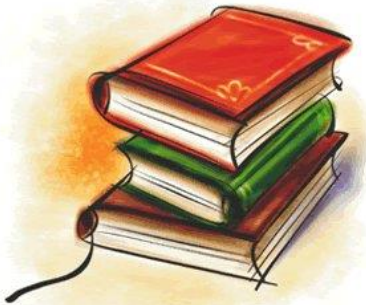

Міністерство юстиції України
Головне управління юстиції в кіровоградській області

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

на тему :

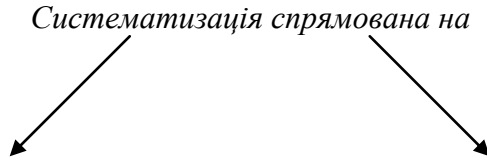
**«СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ЗАКОНОДАВСТВА : ПОНЯТТЯ,
МЕТА ТА ВИДИ»**

Кіровоград – 2014

Законодавство складається з великої кількості нормативно-правових актів, прийнятих різними правотворчими органами держави у різні історичні періоди, у зв'язку з чим виникають неузгодженості між новим і старим законодавством. Крім того, законодавство має акти, які формально не діють, у ньому часто зустрічаються прогалини, не зв'язані один з одним положення; деякі законодавчі акти повторюються, а у деяких з них неточно формулюються терміни тощо. Тому час від часу виникає необхідність приведення законодавства в чітку систему, ліквідації протиріч шляхом внесення змін і доповнень, тобто здійснювати систематизацію законодавства.

Систематизація законодавства — впорядкування та вдосконалення нормативно-правових актів, приведення їх до певної внутрішньої узгодженості шляхом створення єдиних нормативних актів та їх збірників.

досягнення внутрішньої єдності юридичних норм, тобто на усунення колізій і прогалин, у результаті чого підвищується ефективність законодавства	впорядкування правового матеріалу, розміщення його за певними розділами і рубриками, тобто класифікацію, що забезпечує зручність користування законодавчим масивом

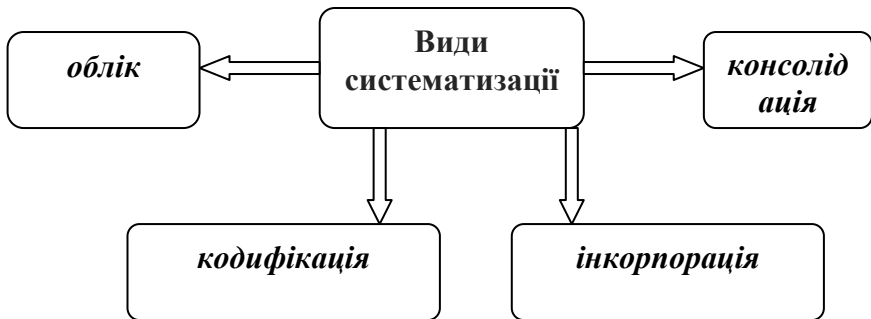
Систематизацію законодавства здійснюють з **метою** полегшення встановлення й усунення дефектів, внесення коректив у законодавство; підвищення ефективності законодавства; забезпечення зручності користування ним, полегшення відшукування юридичної норми, яка підлягає застосуванню чи реалізації; сприяння вивченню законодавства, а також його дослідженню.

Суб'єкти систематизації (групи):

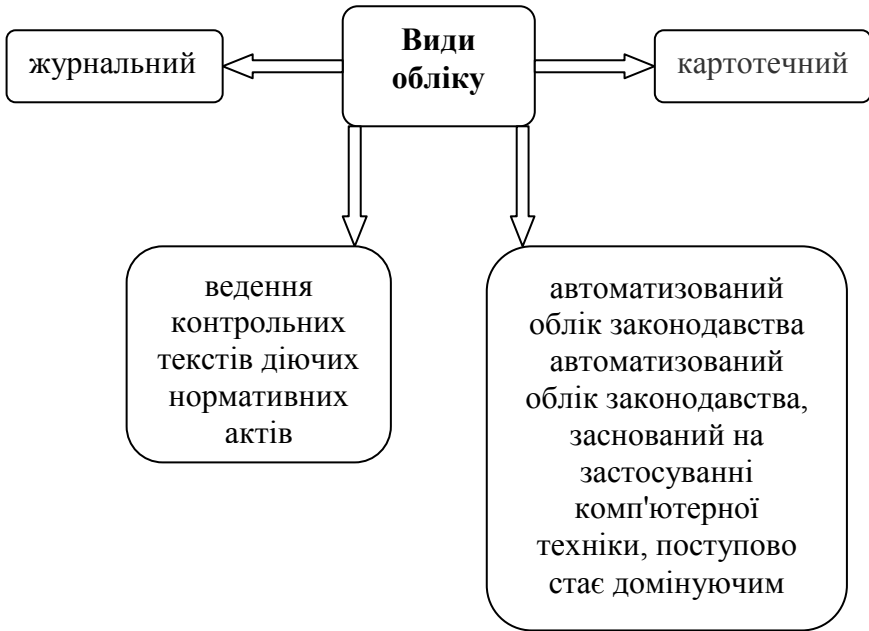
I група – спеціально вповноважені компетентні органи державної влади та органи місцевого самоврядування. Систематизація здійснюється ними на підставі повноважень, наданих правовими актами. *Офіційна* її результатами є

прийняття кодифікаційних нормативно-правових актів (насамперед кодексів, Основ законодавства), оприлюднення офіційних друкованих видань збірників законодавства (зазвичай під грифом уповноваженого міністерства або відомства), методичних посібників для органів влади та ін.

II група – приватні особи – громадяни та організації. Систематизація здійснюється ними за власною ініціативою, зазвичай з метою методологічного забезпечення їх господарської, наукової, освітньої або іншої діяльності. *Неофіційна* – її результатами є оприлюднення друкованих збірників, електронних комп'ютерних баз даних та ін.

Облік законодавства – це діяльність по збору, зберіганню й підтримці в контрольному стані нормативних актів, а також по створенню пошукової системи, що забезпечує розшук необхідної інформації серед масиву актів, узятих на облік.

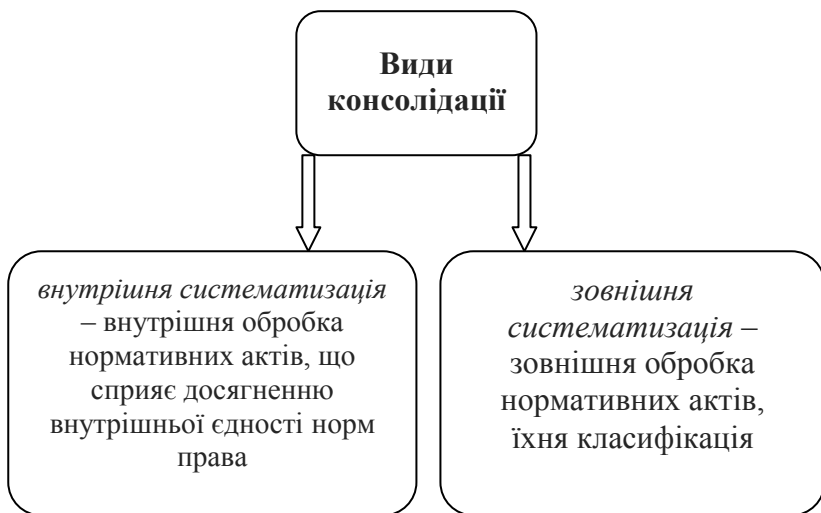

Консолідація — вид систематизації, в процесі якого кілька актів об'єднуються в новому документі. У процесі консолідації правотворчим органом створюється новий нормативно-правовий акт, який повністю замінює попередні; усі нормативні положення раніше прийнятих актів об'єднуються в ньому без змін, хоча, як правило, здійснюється їх редакційна правка: усуваються суперечності, повтори тощо.

При консолідації новий акт затверджується компетентним правотворчим органом, а старі численні розрізнені акти визнаються такими, що втратили чинність.

У процесі підготовки консолідованого акта здійснюється повне редагування, усуваються протиріччя, повторення тощо, але новий, укладений акт не змінює змісту правового регулювання, не вносить зміни в чинне законодавство.

Консолідація використовується там, де відсутня можливість кодифікації. Вона досить широко використовується в правотворчій діяльності з метою впорядкування нормативних актів з питань оподаткування, адміністративної відповідальності тощо.

Інкорпорація — це вид систематизації законодавства, який передбачає об'єднання нормативно-правових актів без зміни їх змісту в збірники у хронологічному, алфавітному, предметному чи іншому порядку.

Метою інкорпорації є підтримка законодавства у діючому стані, який міг би забезпечити його доступність, надавати усім суб'єктам права достовірну інформацію про нормативно-правові акти у їх чинній редакції.

Види інкорпорації

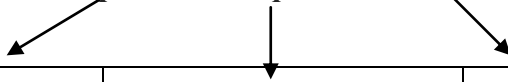
За юридичною значимістю

<i>Офіційна інкорпорація</i> — здійснюється від імені компетентних правотворчих державних органів, які затверджують або у інший спосіб офіційно схвалюють підготовлені збірники чинних нормативно-правових актів. Такі збірники є офіційною формою оприлюднення діючих актів або тих, що набувають чинності і виступають офіційним джерелом права. І тому на його матеріали можна посилатися у процесі правотворчої або правозастосовчої діяльності, при вирішенні будь-якої юридичної справи.	<i>Неофіційна інкорпорація</i> — здійснюється відомствами, державними чи приватними видавництвами, науковими установами, навчальними закладами, окремими спеціалістами за власною ініціативою. Неофіційні збірники законодавства не є джерелами права, на них не можна посилатися у процесі правотворчості й застосування права, вони мають суто довідково-інформаційний характер. Більшість виданих на сьогодні в Україні збірників законодавства — це є неофіційна інкорпорація.

За обсягом:

1. загальна (генеральна);
2. галузева;
3. міжгалузева;
4. спеціальна (за окремими інститутами однієї галузі права)

*За критерієм об'єднання
нормативно-правових актів*

<i>хронологічна,</i> тобто у збірнику законодавства нормативно-правові акти розташовуються за датами їх опублікування і набрання законної сили. У хронологічній інкорпорації кожний нормативно-правовий акт має порядковий номер, назву, рік, місяць і день видання, а також номер статті	<i>систематична</i> (предметна, тематична), тобто у збірнику законодавства нормативно-правові акти розташовуються за тематичними розділами або за предметною ознакою (галузями права, їх інститутами), сферами державної діяльності. У систематичних збірниках на початку кожного розділу та кожного підрозділу розміщуються акти більшої юридичної сили, що містять основні принципові норми з відповідного питання, а потім акти, що розвивають, конкретизують і деталізують основні норми	<i>суб'єктна,</i> тобто упорядкування нормативно-правових актів здійснюються за суб'єктом їх прийняття

Окремі інкорпоративні збірники можуть будуватися не за одним, а за кількома критеріями (наприклад, хронологічним та за критерієм суб'єкта нормотворчості. Так, наприклад, подається матеріал у «Відомостях Верховної Ради України»).

Кодифікація — це вид систематизації законодавства, який передбачає змістовну переробку (усунення розбіжностей і протиріч, скасування застарілих норм) нормативно-правових актів, що мають спільний предмет і метод правового регулювання та створення нового систематизованого нормативно-правового акта.

Кодифікація є вищою правотворчою формою систематизації нормативного матеріалу. Вона узагальнює, доповнює та впорядковує лише чинне законодавство, об'єднуючи його у певній галузі права. Результатом кодифікації є прийняття нового зведеного нормативно-правового акту стабільного змісту, який регулює значну частину суспільних відносин у сфері дії певної галузі права. Акт кодифікації завжди значний за обсягом та має складну структуру.

Кодифікаційна робота здійснюється виключно державними органами згідно з їх компетенцією і має офіційний характер.

Види кодифікації

За обсягом:

загальна, в результаті якої утворюється кодифікований нормативний акт з основних галузей права (Звід законів)	галузева, яка охоплює нормативно-правові акти певної галузі законодавства (основи законодавства, кодекси)	спеціальна — систематизація нормативно-правових актів у межах одного чи декількох інститутів (Податковий, Митний кодекси тощо).

Звід законів — універсальна форма систематизації законодавства, здійснювана з метою удосконалення правового регулювання суспільних відносин, забезпечення більшої стабільності й доступності законодавства, зміцнення законності і підвищення правової культури громадян. Звід законів є результатом загальної систематизації чинного законодавства, коли шляхом створення нових нормативно-правових актів, що мають кодифікаційний характер консолідації актів з однакових питань, внесення систематизованих доповнень у чинні нормативно-правові акти, видання нормативно-правових актів, що усувають прогалини в законодавстві, створюється новий нормативно-правовий акт у вигляді Зводу законів.

Звід законів не замінює чинних актів законодавства єдиним кодифікованим актом, а є офіційним перевиданням (його здійснює найвищий орган законодавчої влади) раніше ухвалених правових актів нормативного характеру, певним чином систематизованих. Тому Звід законів слід розглядати як офіційне систематизоване зібрання найважливіших чинних нормативно-правових актів. Текст актів, вміщених у Зводі законів, вважається достовірним і офіційним. Однак у разі спору щодо змісту певної норми необхідно звертатися до джерела, де вперше було опубліковано нормативно-правовий акт. З розвитком і вдосконаленням законодавства Звід законів повинен системно доповнюватися новими актами .

За формою вираження:

1) основи законодавства — це сукупність нормативно-правових актів, які містять поняття, цілі, завдання і принципи правового регулювання, які визначають основні напрямки регулювання певної сфери суспільних відносин;

2) кодекси — це нормативно-правовий акт, в якому об'єднано і систематизовано правові норми, що регулюють певну сферу суспільних відносин.

Кодекс є найбільш уживаним видом кодифікованого акту. Він має структурний розподіл на частини, розділи, підрозділи, статті, які певною мірою відображають зміст тієї чи іншої галузі законодавства.

Кодекс, або повністю поглинає всі норми відповідної галузі (Кримінальний кодекс), або містить основну за обсягом найбільш важливу частину таких норм (Цивільний кодекс);

3) статuti — це нормативно-правові акти, які регулюють правове становище певних підприємств, органів, установ (Статут підприємства) або ту чи іншу сферу державної діяльності (Статут залізничних доріг).

Тобто статут визначає статус юридичної особи, її завдання, структуру, функції, порядок діяльності тощо;

4) положення — це нормативно-правові акти спеціальної дії, які регламентують правовий стан, завдання і компетенцію певного органу, установи, організації чи групи однорідних органів, установ, організацій (Положення про проходження служби рядовим та начальницьким складом органів внутрішніх справ України);

5) правила — це нормативно-правові акти, які містять процедурні норми, що визначають порядок організації якого-небудь роду діяльності та мають загальнодержавне значення (Правила дорожнього руху).

Кодифікаційний акт є впорядкованою системою пов'язаних між собою нормативних приписів, що регулюють

на основі єдиних принципів права певну сферу відносно однорідних, достатньо стабільних суспільних відносин.

Кодифікаційні акти сприяють стабільності законодавства, є основою законодавчої діяльності.

Таким чином, систематизація законодавства є суттєвим чинником у правотворенні, забезпеченні реалізації правових норм та підвищенні правосвідомості громадян.

*Відділ правової роботи,
правової освіти, реєстрації
нормативно-правових актів
та систематизації законодавства*

Література :

1. Загальна теорія держави і права / М.В. Цвік, О.В. Петришин, Л.В. Авраменко; за ред. О.В. Петришина. — Харків: Право, 2009.
2. Заєць А. П. Вдосконалення структури законодавства як наукова проблема / Матеріали науково-практичної конференції «Концепція розвитку законодавства України». — К., 1996. — С. 56-59.
3. Зайчук О.В., Оніщенко Н.М. Теорія держави і права : підручник. — К.: Юрінком Інтер, 2006.
4. Жерар Коссіньяк. Ясне законодавство / Нариси з нормотворення. — Кн. 1. — К., 2000.
5. Кравчук М. В. Теорія держави і права. Проблеми теорії держави і права: навч. посіб. - 3-тє вид., змін, й доп.- Тернопіль: Карт-бланш, 2002.- 247с.Нагребельний В. П. Законодавча техніка та ефективність законотворення в Україні / Парламентаризм в Україні: теорія та практика. — К., 2001. — С 564-576.
6. Стефан Гі. Кодифікація і укладання зводів законів / Нариси з нормотворення (міжнародний досвід). Кн. II. — К., 2000.
7. Теорія держави і права / С. Л. Лисенков та ін. — К.: Юрінком Інтер, 2002.
8. Юридична енциклопедія. — К., 1999. — Т. 2. — С 569—570.

